

CUPRINS

<i>Prefață la ediția în limba română</i>	17
<i>Introducere: Steve Forbes, editorul revistei Forbes și CEO al Forbes Inc.</i>	21
<i>Cuvânt-înainte: John C. Bogle, legendarul investitor și fondatorul companiei Vanguard</i>	25

SECȚIUNEA I

BOGĂȚIA: MANUALUL DE INSTRUCȚIUNI

Capitolul 1: DE NECLINTIT Puterea și liniștea sufletească într-o lume marcată de incertitudine	33
Capitolul 2: VIN VREMURI GRELE... DAR CÂND? Cu aceste șapte informații vei scăpa de teama de corecții și prăbușiri	57
Capitolul 3: TAXE ASCUNSE ȘI JUMĂTĂȚI DE ADEVĂR Cum te păcălesc cei de pe Wall Street să plătești excesiv pentru rezultate mediocre	91
Capitolul 4: SALVAREA FONDURILOR NOASTRE DE PENSIE Ceea ce furnizorul fondului tău de pensii 401(k) nu vrea să afli	111
Capitolul 5: ÎN CINE POȚI AVEA CU ADEVĂRAT ÎNCREDERE? Trucurile meseriei	125

SECȚIUNEA A II-A
GHIDUL DE STRATEGII *DE NECLINTIT*

- Capitolul 6: **CELE PATRU PRINCIPII FUNDAMENTALE**
Principiile-cheie care te vor ajuta să te orientezi de
fiecare dată când vei decide să investești 157
- Capitolul 7: **BATE PIAȚA ÎN SCĂDERE**
Cum să faci față crizelor și corecțiilor astfel încât să ai
mai multă libertate financiară 183

SECȚIUNEA A III-A
PSIHOLOGIA BOGĂȚIEI

- Capitolul 8: **REDUCEREA LA TĂCERE A INAMICULUI INTERIOR**
Cele șase greșeli financiare pe care le comit investitorii
și cum le poți evita 219
- Capitolul 9: **ADEVĂRATA BOGĂȚIE**
Cea mai importantă decizie din viața ta 249

Mulțumiri 285

Companiile deținute de Tony Robbins 288

Anexă

*Listele tale de verificare pentru a avea succes: Fortificarea
propriului regat – Cum să-ți protejezi activele, să-ți creezi moșteni-
rea și să te asiguri în fața necunoscutului* 293

Nu-ți mai pierde timpul discutând
despre cum ar trebui să fie un om bun.
Fii un astfel de om.

- MARCUS AURELIUS

Banii sunt doar un instrument.
Ei te vor duce oriunde vrei, dar nu
te vor putea înlocui ca șofer.

- AYN RAND

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Lăudabilă este în primul rând intenția acestei cărți, de a construi un portofoliu de investiții care să fie o fundație solidă, de neclintit, în fața valurilor de recesiune economică pe care cu siguranță le vei întâlni.

Dacă ar fi navigatori, majoritatea investitorilor neavizați nici nu ar putea ieși în larg cu „plutele lor financiare” fragile, pentru că s-ar scufunda imediat. Pentru a construi o Arcă Financiară care să treacă prin veritabile furtuni, este nevoie de materiale trainice, de răbdare și perseverență. În momentul în care ai început să navighezi pe Oceanul Financiar, ar trebui să știi unde vrei să ajungi și mai ales ce fel de pericole poți întâlni în călătoria ta. Este însă mult mai ușor să dai fuga la Mall în fiecare week-end și să te autoflagelezi holbându-te la lucrurile pe care nu ți le poți permite, decât să lucrezi la construcția corabiei tale financiare. Zgomotul din ce în ce mai asurzitor din jurul nostru ne propulsează aproape instantaneu într-o lume a dorințelor nesatisfăcute, ne dorim totul acum, de parcă ne-am trăi ultimele clipe din viață. Recompensa instantanee este dorința tuturor celor drogați cu marketing consumerist; consumul excesiv și cumpărăturile compulsive reprezintă activarea și exacerbarea celor mai de bază impulsuri ale speciei umane – nevoia de sex și de hrană. Dincolo de toate acestea, cu toții avem nevoie de echilibru și siguranță.

În esență, pentru creșterea bunăstării și a prosperității există două vehicule financiare care te pot ajuta să atingi acest obiectiv: clădirea unei afaceri proprii și investițiile. Spre deosebire de unii

investitori sofisticăți, Tony este adeptul diversificării investițiilor și, mai ales, a construirii unui mecanism automat de investiții care să te conducă, cu riscuri minime, la atingerea obiectivelor tale financiare, indiferent de câte perioade de recesiune economică întâlnești de-a lungul drumului.

Cele mai importante acțiuni investiționale pentru construirea unui portofoliu de neclintit constau în alocarea eficientă a activelor, corelată nu numai cu profilul de risc al investitorului, ci și cu obiectivele financiare personale ale acestuia. Tony recomandă fondurile de indici și, la final, dar nu mai puțin importantă ca valoare – reechilibrarea anuală sau chiar semestrială a portofoliului.

Schimbarea mentalității tale de investitor este, probabil, cel mai important pas strategic pe care îl poți face în construirea bunăstării. Depășirea condiției de trăitor de azi pe mâine, în bătaia vântului și la mila statului sau a celor care te angajează plătinându-ți salariul minim pe economie este un demers provocator. În căutarea zonei de confort vei fi tentat să amâni acest pas pentru că frica de eșec este mai mare decât bucuria reușitei viitoare, aparent incerte. Ca investitor, cea mai importantă lecție pe care am învățat-o este despre mine. Despre emoțiile și fricile mele și, mai ales, cum să le gestionez. Banii se fac și se desfac, vin și pleacă, dar numai cel care își stăpânește emoțiile va dobândi adevărata bunăstare. Musai să ieșim din caruselul tentațiilor sclipitoare și să înțelegem că ne putem construi bunăstarea în timp, că este un proces și nu un eveniment, iar devenirea noastră ca oameni este mult mai importantă în acest proces decât sumele de bani pe care le avem în conturi sau în plasamente financiare.

Să nu uităm că în mânuirea și gestionarea banilor personali oamenii sunt ghidați de cele mai primare și radicale emoții: frica și lăcomia. Cu cât îți vei stăpâni mai bine emoțiile, cu atât mai mult timpul și dobânda compusă vor lucra în favoarea ta ca investitor. În realitate, fiecare dintre noi putem fi oricât de bogați ne dorim, cu excepția celor care încă mai trăiesc în orânduiri sociale care le blochează libertatea de circulație, de exprimare și de vot. Lumea

actuală ne oferă infinite posibilități de exprimare liberă a potențialului cu care am fost înzestrați de Dumnezeu.

În ce privește zona emoțională și chiar spirituală a bunăstării, cât și motivațiile și aspirațiile personale, Tony este un veritabil maestru. Pentru cei care preferă (și) abordarea spirituală a vieții, poate fi o idee constructivă să înceapă lectura cărții chiar cu capitolul 9 – Adevărata bogăție.

Un capitol extrem de interesant este cel legat de moștenirea averii, lucru la care refuzăm să ne gândim și cu atât mai mult să-l setăm corect încă din timpul vieții. Având acces la instrumente financiare tot mai complexe și investiții tot mai sofisticate, este nevoie să-i ajutăm pe cei care se vor ocupa mai târziu de ele să le primească și apoi să le gestioneze eficient. Frageda noastră economie capitalistă, condusă încă pe alocuri de apucături socialiste, nu ne-a învățat cum să ne protejăm averea și proprietățile de stat, de impozite și mai ales de persoane rău intenționate.

Pentru toți cei care își doresc să nu petreacă ani întregi studiind economia și curentele gândirii economice, dar totuși să aibă măcar idee de principiile de bază ale mașinăriei financiare, această carte este una de căpătâi. Tony descrie pe înțelesul tuturor evoluțiile și inflexiunile pieței din ultimii zeci de ani, precum și capcanele pe care tu, ca investitor începător, ar trebui să le eviți. Te îndemn să citești cu atenție acest ghid financiar pentru o viață petrecută în bunăstare și prosperitate pentru buzunarul și, mai ales, pentru sufletul tău.

Spor la bani!

Eusebiu Burcaș –
arhitect de bunăstare

INTRODUCERE

*De Steve Forbes, editorul revistei Forbes
și CEO al Forbes Inc.*

Această carte plină de înțelepciune, scrisă într-un ritm alert, nu ar fi putut apărea într-un moment mai oportun. Mai mult, perspectivele și recomandările din ea sunt atemporale. Investiții și, încă și mai important, cei care nu investesc în momentul de față ar trebui să o citească și să ia foarte în serios lucrurile menționate în cuprinsul ei.

Nu am avut niciodată parte de o piață în creștere care să dureze atât de mult și care să fie dominată încă de la început de o asemenea precauție și pesimism desăvârșit cu privire la durata perioadei de apreciere. Bursa nu merge niciodată în linie dreaptă, oscilează în sus sau în jos, și fiecare scădere care s-a produs după 2009 a fost întâmpinată cu bocete îndurerate, semnalând că trebuie să ne pregătim pentru o nouă prăbușire catastrofală. În cazul investițiilor, una dintre consecințele acestei aversiuni a fost că zeci de milioane de oameni care ar fi trebuit să se implice pe bursă, în special membrii Generației Y, nu se implică. Tony Robbins subliniază pe bună dreptate faptul că, alegând să nu se implice în acumularea de active, în special pentru ieșirea la pensie, aceștia comit o greșală foarte costisitoare pe termen lung.

Ceea ce conferă atât de multă credibilitate acestui volum este faptul că autorul abordează foarte direct angoasele omniprezente referitoare la viitorul nostru economic, preocupări care au făcut ca ciclul electoral din 2016 să fie atât de șocant. El recunoaște că

da, într-un final vom ajunge să ne confruntăm cu o piață în scădere reală. Dar faptul că un astfel de eveniment este cu puțință nu înseamnă că oamenii ar trebui să păstreze distanța și să stea pur și simplu cu mâinile în buzunare. Pe piață au loc periodic mari crize, dar tendința pe termen lung a acțiunilor a fost întotdeauna aceea de a se aprecia. Dacă înțeleg faptul că emoțiile constituie inamicul numărul unu din domeniul investițiilor, oamenii pot elabora strategii care le vor permite să obțină rezultate mai bune decât cele ale pieței și decât cele ale majorității administratorilor profesioniști.

Robbins îți arată cu grijă și cu meticulozitate cum poți deveni stăpânul destinului tău de investitor în loc să stai pe margine temător sau să te lași dezorientat și să reacționezi panicat la volatilitatea pieței, cu efecte dăunătoare. **Ce ar trebui să faci atunci când acțiunile se depreciază masiv? Cum poți găsi oportunități atunci când toată lumea vede dezastrul?** El îți oferă reguli rezonabile care te vor împiedica să faci erori costisitoare și, mai mult, îți explică ce să faci – ca de exemplu să-ți recalibrezi alocarea activelor – pentru a-ți crea baza pentru venituri viitoare consistente.

Comisioanele reprezintă inamicul numărul doi. Cheltuielile nu vin doar de la costurile afișate, ci și de la diverse costuri ascunse. Combinate, în timp, aceste cheltuieli îți pot reduce la propriu economiile cu câteva sute de mii de dolari. Ține minte că fiecare dolar pe care l-ai cheltuit înseamnă un dolar care nu se va mai multiplica în anii următori. De aceea, ar trebui să arunci o privire foarte atentă la contul tău 401(k)² pentru a descoperi dacă există obligații care îl macină precum termitelile care rod o casă. Chiar și fondurile de indici te pot ataca cu comisioane inutile. Iar în ceea ce privește anuitățile, un instrument de investiții binecunoscut,

² Plan de finanțare a pensiei private alimentat prin contribuția angajatului și a angajatorului. Partea de contribuție a angajatului este scutită de impozitul pe venit în anumite condiții. În România poate fi asimilat oarecum cu Pilonul II de pensii (www.asfromania.ro). (n.red.)

comisioanele lor pot fi la fel de distructive pentru economiile tale pe cât de distructiv este Godzilla pentru orașe. Un investitor informat va fi un investitor mult mai bogat.

În lumea administrării banilor au loc o mulțime de schimbări ale reglementărilor, cele mai vizibile fiind cele emise de către US Department of Labor (Ministerul Muncii al Statelor Unite ale Americii). Această carte te ajută să ții cont de ele.

În ultimul rând, Robbins subliniază ideea conform căreia a fi înstărit nu este un scop în și pentru sine ci un aspect crucial pentru a avea o viață împlinită, un adevăr care de multe ori este ignorat. Bunicul meu, B.C. Forbes, cel care a înființat compania noastră cu mai bine de un secol în urmă, observa în primul număr al revistei care-i poartă numele că „scopul afacerilor este de a crea fericire, nu de a crea grămezi de bani.“

Nu putem decât să sperăm că un număr mai mare de oameni, mai ales cei tineri care abia își încep cariera profesională, vor lua în serios mesajul investițional al lui Robbins: intrați în joc!

El are dreptate. Cei din generația Y repetă aceeași greșeală pe care a comis-o generația anterioară cu mai multe decenii în urmă – o generație speriată de catastrofa Marii Crize. Temerile legate de acțiuni pe care le aveau acei oameni erau foarte ușor de înțeles. Din 1929 și până în 1932, indicele Dow Jones Industrial Average s-a depreciat cu ceea ce astăzi ar fi echivalentul a 17 000 de puncte! Asta înseamnă o prăbușire de aproape 90%. Deceniul anilor 1930 a fost marcat de o rată a șomajului foarte mare. Apoi a venit al Doilea Război Mondial. Nu-i de mirare că majoritatea americanilor și-au jurat să stea departe de acțiuni.

După cel de-al Doilea Război Mondial, Statele Unite au intrat într-o perioadă foarte prosperă. Prețurile acțiunilor au crescut de mai multe ori. Din păcate, mult prea mulți oameni au rămas pe dinafară sau au investit prea mult în obligațiunile aparent sigure; nu aveau de unde să știe că piața datoriilor dădea startul a ceea ce urma să fie o piață în scădere care avea să dureze 35 de ani. Investitorii au pierdut sume incredibile din cauza inflației care

a afectat considerabil valoarea nominală a obligațiunilor. Acești oameni au ratat o ocazie fantastică de a-și îmbogăți viața.

Așa că nu trebuie să uiți niciodată de acești doi inamici feroce ai succesului de pe bursa de valori: teama și comisioanele.

Oare Tony Robbins se va îmbogăți de pe urma acestei cărți pline de înțelepciune? Nu. Toate veniturile sunt direcționate către Feeding America, organizație care oferă mese gratuite celor care au nevoie de ele. Astfel, Robbins exemplifică un adevăr elementar care de multe ori este ignorat: comerțul și filantropia nu sunt complet opuse; ele sunt două fețe ale uneia și aceleiași monede. Pe piața liberă reușești doar dacă oferi un produs sau un serviciu pe care și-l doresc ceilalți – mai exact, vei prospera dacă reușești să satisfaci nevoile și necesitățile celorlalți. Filantropia înseamnă tocmai satisfacerea nevoilor celorlalți. Este posibil ca setul de talente necesare pentru fiecare dintre aceste domenii să difere, dar obiectivul fundamental este același. De fapt, oamenii de afaceri de succes devin filantropi de succes. Bill Gates este doar un exemplu dintre multe altele.

Tony Robbins demonstrează că, atunci când creezi resurse, atunci când produci ceva, obții mijloacele cu care să-i ajuți pe ceilalți. Cartea lui va deveni un ghid neprețuit care îți va da posibilitatea să faci și tu același lucru – și într-o măsură la care nu te-ai fi gândit niciodată că e posibil.

CUVÂNT-ÎNAINTE

*De John C. Bogle, fondatorul companiei Vanguard,
care administrează active în valoare de 3 trilioane de dolari*

La începutul lui 2016, mi-am început dimineața de sâmbătă citind ziarul *The New York Times* în timp ce luam micul dejun. După ce am aruncat o privire grăbită pe prima pagină (și după ce am pus deoparte cuvintele încrucișate pentru mai târziu), mi-am îndreptat ochii spre secțiunea de afaceri. Rubrica „Your Money“ („Banii tăi“) semnată de Ron Lieber era vizibilă în partea de sus a secțiunii B1 și prezenta strategii esențiale de administrare a banilor scrise pe cartonașe de tip cartotecă de către șase experți în domeniul finanțelor personale.

Ron voia să demonstreze că administrarea eficientă a banilor nu trebuie să fie complicată, astfel că punctele cheie ale gestionării finanțelor proprii încăpeau pe un singur cartonaș. Cinci din cele șase cartonașe abordau subiectul despre cum să-ți investești economiile și fiecare dintre ele oferea aceeași recomandare simplă: investește în fondurile de indici.

Investitorii încep să recepționeze acest mesaj. În 1975 am creat primul fond mutual de indici și de atunci nu fac altceva decât să-i ridic osanale. În perioada de început eram doar o voce izolată care nu avea cine știe ce adepți. În prezent s-a format un cor imens care mă ajută să răspândesc vestea. Investitorii ne aud vocile care sună răspicat și iau măsuri în acest sens – altfel spus, iau măsuri legate de banii lor.

De la sfârșitul lui 2007, investitorii în fonduri mutuale și-au mărit participațiile în fondurile de indici pe acțiuni cu aproape 1,65 trilioane de dolari, în timp ce și le-au redus în fondurile mutuale administrate activ cu 750 de miliarde de dolari. Cred că această oscilație de 2,4 trilioane de dolari a preferințelor investitorilor din ultimii opt ani nu are niciun precedent în istoria industriei fondurilor mutuale.

Pe parcursul ultimilor șapte ani, obiectivul lui Tony Robbins a fost acela de a ajuta investitorii obișnuiți să aibă succes, de a face ca mesajul despre fondurile de indici să ajungă la cât mai mulți oameni și de a le spune investitorilor să nu mai plătească excesiv în schimbul unor rezultate mediocre. În demersul lui, el a stat de vorbă cu câteva dintre cei mai de succes oameni din domeniul financiar. Chiar dacă nu sunt sigur că fac parte din această categorie, Tony a venit la biroul meu de la Vanguard pentru a-mi afla părerea cu privire la investiții. Dă-mi voie să-ți spun că Tony este o forță a naturii! După ce mi-am petrecut doar câteva minute cu el, am ajuns să înțeleg perfect cum a reușit să inspire milioane de oameni din întreaga lume.

Ne-am simțit atât de bine discutând, încât interviul nostru, care fusese programat să dureze 45 de minute, a ajuns la patru ore. A fost unul dintre cele mai cuprinzătoare și mai incisive interviuri pe care le-am acordat în toată cariera mea de șizeci și cinci de ani din industria fondurilor mutuale. Energia și pasiunea lui Tony sunt contagioase și electrizante; mi-am dat imediat seama că această carte va avea un impact uriaș asupra investitorilor.

Dar până și eu am subestimat dimensiunile impactului pe care urma să-l aibă Tony. Prima sa carte despre investiții, *Money: Master the Game (Banii: Stăpânește jocul³)*, s-a vândut în peste un milion de exemplare și s-a aflat timp de șapte luni în topul listei publicației *The New York Times* al celor mai bine vândute cărți din domeniul afacerilor. El revine acum cu *De neclintit*, care le

³ Volum apărut sub acest titlu la Editura ACT și Politon, București, 2016. (n.red.)

va oferi cititorilor alte informații valoroase. *De neclintit* prezintă perspectivele câtorva dintre cele mai importante personalități din lumea investițiilor, cum ar fi Warren Buffett și David Swensen, managerul fondului care administrează patrimoniul Yale. Atât Warren, cât și David, au spus și au repetat de mai multe ori că fondurile de indici reprezintă cea mai bună modalitate prin care investitorii își pot maximiza șansele de succes ale investițiilor. Această carte va face ca mesajul respectiv să ajungă la un număr și mai mare de investitori.

Fondurile de indici sunt simple. În loc să încerce să se sincronizeze cu piața sau să ghicească perspectivele anumitor acțiuni individuale mai bine decât restul profesioniștilor din domeniul administrării banilor, fondurile de indici nu fac decât să cumpere și să păstreze toate acțiunile dintr-un indice vast al pieței, cum ar fi indicele S&P 500. Fondurile de indici funcționează pe principiul reducerii la minim a costurilor generate de investiții. Ele nu plătesc niciun fel de comisioane administratorilor financiari și au costuri minime de tranzacționare, din moment ce pun în aplicare strategia de bază cumpără-și-păstrează. Nu putem controla evoluția piețelor, dar putem controla cât de mult plătim pentru investițiile noastre. Fondurile de indici îți permit să investești cu costuri minime într-un portofoliu extrem de diversificat.

Gândește-te la acest lucru în felul următor: toți investitorii, ca grup, sunt proprietarii pieței și, prin urmare, își împart între ei profitul brut al acesteia (înainte de scăderea costurilor). Prin simplu fapt că fondurile de indici dețin piața în ansamblul ei, aceștia realizează un profit egal cu profitul pieței cu un cost anual minim: acesta poate ajunge până la 0,05% din suma pe care o investești. Restul pieței este dinamică, investitorii și administratorii financiari tranzacționând frenetic unii cu alții, încercând să bată piața. Cu toate acestea, ca grup, și ei, la rândul lor, dețin piața în ansamblul ei și realizează un profit egal cu profitul brut al bursei. Toate aceste tranzacționări sunt incredibil de costisitoare. Managerii de fonduri solicită (și încasează) comisioane uriașe,

în timp ce Wall Street-ul păstrează pentru sine un procent din toată tranzacționarea asta frenetică. Aceste comisioane, dar și altele, ascunse, pot ajunge foarte ușor la peste 2% în fiecare an.

Așa că investitorii în fondurile de indici obțin profitul brut al pieței minus comisioane foarte mici de 0,05% sau mai puțin, în timp ce investitorii activi, ca grup, vor realiza același profit brut minus 2% sau mai mult. *Profitul net al investitorilor este profitul brut al pieței minus costurile investiției.* Această „ipoteză a costului care contează“ reprezintă tot ce trebuie să știi pentru a înțelege beneficiile investițiilor în indici. De-a lungul unei vieți întregi de investiții, această diferență devine considerabilă. Majoritatea tinerilor aflați abia la începutul carierei vor investi timp de șaizeci de ani sau mai mult. **Dacă sunt adunate pe durata acestui interval de timp, costurile mari ale investițiilor pot confisca șocanta cifră de 70% din câștigurile obținute de-a lungul vieții tale!**

Această diferență dintre prețuri *minimizează* costurile cu care se confruntă atât de mulți investitori – mai ales cei care investesc în fondurile de pensie 403(b) și 401(k). Așa cum subliniază Tony în capitolul 3, acest strat suplimentar de comisioane (de cele mai multe ori ascunse) confiscă un alt procent uluitor din câștigurile realizate de fondurile tale.

Mă bucur să pot contribui puțin la această carte și să-l sprijin pe Tony în rolul său de reprezentant al binelui. Sunt foarte bucuros că am petrecut o după-amiază minunată discutând cu el. Sunt onorat că am ocazia să răspândesc evanghelia indicilor, să ajut oamenii cinstiți și cu picioarele pe pământ care economisesc pentru a avea siguranță financiară atunci când vor ieși la pensie sau pentru educația copiilor lor.

Tony se ocupă cu fler și în profunzime de istoria riscurilor și profiturilor investițiilor, iar investitorii de succes ar trebui să înțeleagă această istorie. Acestea fiind spuse, după cum spunea poetul englez Samuel Taylor Coleridge, istoria este doar „un felinar la pupă, a cărui strălucire se revarsă doar asupra valurilor

din spatele nostru“, nu și asupra locurilor spre care ne îndreptăm. Trecutul nu este neapărat un preambul al viitorului.

Trăim într-o lume nesigură și ne confruntăm nu doar cu riscurile pe care știm că nu le putem controla, ci și cu cele pe care nu le cunoaștem: cele pe care „nu știm că nu le știm“. În ciuda acestor riscuri, dacă vrem să avem o șansă de a ne atinge obiectivele financiare pe termen lung, trebuie să investim. Altminteri, putem fi siguri că nu ne vom atinge scopul. Dar nu este necesar să punem la bătaie 100% din capital și să ne asumăm 100% din riscuri pentru a obține doar 30% din câștig (de multe ori, mult mai puțin). Cumpărând fonduri de indici cu costuri scăzute care acoperă toată piața (și păstrându-le „pentru totdeauna“), poți avea certitudinea că vei primi partea care ți se cuvine din câștigurile pe care ți le va oferi piața financiară pe termen lung.

SECȚIUNEA I

BOGĂȚIA: MANUALUL DE INSTRUCȚIUNI

CAPITOLUL 1

DE NECLINTIT

*Puterea și liniștea sufletească într-o lume
marcată de incertitudine*

de ne-clin-tit

*O încredere fermă și de necontestat;
un angajament statornic față de adevăr;
prezență, liniște sufletească și o stare de calm în toiul furtunii*

Cum ar fi dacă în sinea ta, în adâncul inimii tale și chiar în adâncul sufletului tău ai ști că vei fi întotdeauna bogat? Dacă ai ști cu o certitudine absolută că indiferent ce se petrece în domeniul economic, pe bursă sau în domeniul imobiliar, tu vei avea siguranța financiară pentru tot restul vieții tale? Dacă ai ști că te vei bucura de o abundență care îți va permite să te ocupi de nevoile familiei tale și să cunoști plăcerea de a-i ajuta pe ceilalți?

Cu toții visăm să atingem acea pace lăuntrică, acel confort, acea independență și libertate formidabile. **Pe scurt, cu toții visăm să fim de neclintit.**

Dar ce înseamnă de fapt să fii de neclintit?

Nu este doar o chestiune care ține de bani. Este o dispoziție mentală. **Când ești realmente de neclintit, ai o încredere fermă chiar și în toiul furtunii.** Asta nu înseamnă că nu suntem afectați de nimic. Oricare dintre noi poate fi înșelat. Dar să nu rămânem în acea stare. Nu lăsa niciun lucru să te tulbure prea

mult timp. Nu te lăsa dominat de teamă. Dacă ajungi să fii lovit și ești pe punctul să te prăbușești, găsește-ți repede echilibrul și recapătă-ți calmul interior. Atunci când ceilalți se tem, tu să ai prezența de spirit pentru a profita de tulburarea care se învolbu-rează pretutindeni în jurul tău. Această stare mentală îți permite să fii *liderul*, nu un discipol. Să fii cel care joacă șah, nu piesa de pe tabla de șah. Să fii unul dintre pușinii care *fac*, nu unul dintre cei mult prea numeroși care nu fac altceva decât să vorbească!

Dar este oare *cu puțință* să devii de neclintit în aceste vremuri nebune? Sau este doar o fantasmagorie?

Îți amintești cum te simțai în 2008, când economia globală era devastată în urma crizei financiare? Îți amintești teama, anxietatea și incertitudinea care ne cuprinseseră pe fiecare în parte când lumea părea că se năruie? Bursa de valori s-a prăbușit și poate că ți-a lichidat contul 401(k). Piața imobiliară a încasat lovitură după lovitură și poate că a spulberat valoarea locuinței tale sau valoarea locuinței unei persoane dragi. Marile bănci au căzut ca niște soldăței de jucărie. Milioane de oameni harnici și cinstiți și-au pierdut locul de muncă.

Recunosc deschis, nu voi uita niciodată suferința și teroarea la care am fost martor pretutindeni în jurul meu. Am văzut oameni care și-au pierdut economiile de-o viață, care au fost alungați din propriile case și care nu aveau bani să-și trimită copiii la facultate. Frizerul meu îmi povestea că s-a ales praful de afacerea lui pentru că oamenii nu mai voiau să-și cheltuiască banii nici măcar ca să se tundă. Până și câțiva dintre prietenii mei miliardari m-au sunat panicați pentru că banii lor erau toți blocați, piețele de credite înghețaseră și brusc se părea că s-ar putea să piardă tot. Teamă era ca un virus, se răspândea peste tot. Începuse să pună stăpânire pe viețile oamenilor, infectând milioane de persoane cu un sentiment de incertitudine absolută.

Nu ar fi fost minunat dacă toată acea incertitudine s-ar fi terminat în 2008? Nu credeai că lumea își va reveni la normal până

acum? Că economia globală va intra pe făgașul ei și va avea din nou o creștere dinamică?

Dar adevărul este că *încă* trăim într-o lume nebună. După toți acești ani, bancherii centrali *încă* duc o luptă de proporții epice pentru a reînvia creșterea economică. Ei *încă* fac experimente aplicând politici radicale cum nu am mai întâlnit până acum în toată istoria economiei globale.

Crezi că exagerez? Mai gândește-te. Țările dezvoltate ca Elveția, Suedia, Germania, Danemarca și Japonia au acum rate „negative“ ale dobânzii. Știi cât de nebunesc este acest lucru? Scopul sistemului bancar este ca tu să realizezi profit dând banii băncilor împrumut, astfel încât acestea să-i poată împrumuta altora. Dar acum, oamenii din întreaga lume trebuie să plătească băncile astfel încât acestea să le accepte economiile obținute prin muncă. *The Wall Street Journal* a vrut să afle când a fost *ultima dată* când lumea a trecut printr-o perioadă de rentabilitate negativă. Așa că ziarul a sunat un specialist în istoria economiei. Știi ce le-a spus? Că e prima dată când se întâmplă acest lucru în decursul a 5000 de ani de istorie bancară.

Iată cât de mult ne-am îndepărtat de traiul într-o lume normală: cei care împrumută sunt plătiți pentru a împrumuta și cei care au economisit sunt sancționați pentru că au economii. În acest mediu cu susul în jos, investițiile „sigure“ cum ar fi obligațiunile de calitate superioară oferă câștiguri atât de lamentabile, încât începi să te întrebzi dacă nu cumva cineva face glume pe seama ta. Am auzit de curând că ramura financiară a celor de la Toyota a emis o obligațiune pe trei ani care oferă un randament de doar 0,001%. În acest ritm, ai avea nevoie de 69300 de ani pentru a obține dublul sumei inițiale!

Dacă te chinui să înțelegi ce înseamnă toate acestea pentru viitorul economiei globale, îți urez bun venit în club. Howard Marks, un investitor legendar care controlează active în valoare de aproape 100 de miliarde de dolari, mi-a spus de curând: „Dacă nu ești derutat, înseamnă că nu înțelegi nimic din ce se petrece.“

Îți dai seama că trăim vremuri ciudate atunci când până și cei mai de succes oameni din domeniul financiar recunosc că sunt derutați. Eu am recepționat acest mesaj foarte clar anul trecut, când am organizat o întâlnire cu grupul meu de Platinum Partners: un grup intim de prieteni și clienți care se reunesc o dată pe an pentru a obține informații financiare de la cei mai buni dintre cei mai buni.

Ascultasem deja opiniile a șapte persoane care au devenit miliardare prin forțe proprii. Dar acum venise momentul să ascultăm un om care, timp de două decenii, avusese mai multă putere economică decât oricare alt om în viață. Stăteam pe unul dintre cele două fotolii din piele cu spătar înalt pe scena unei săli de conferințe din hotelul Four Seasons din Whistler, British Columbia. Afară zăpada cădea încet. Omul care stătea în fața mea era Alan Greenspan în persoană, fostul președinte al Rezervei Federale (Fed) a S.U.A. Numit în funcție de președintele Ronald Reagan în 1987, Greenspan a ajuns să-și păstreze postul de șef al Fed-ului în timpul mandatelor a *patru* președinți înainte de a ieși la pensie în 2006. Ne-ar fi fost greu să găsim un *insider* mai experimentat care să înlăture confuzia și care să facă lumină asupra viitorului economiei.

Când conversația noastră de două ore începea să se apropie de final, aveam o ultimă întrebare pe care să i-o adresez acestui om care condusese economia S.U.A. prin multe primejdii timp de 19 ani. „Alan, tu ai trăit 90 de ani pe această planetă și ai văzut câteva schimbări incredibile în economia mondială,” am început eu. „Așadar, în această lume dominată de volatilitate intensă și de politicile nebunești ale băncilor centrale din întreaga lume, ce ai face dacă astăzi ai fi președintele Fed-ului?”

Greenspan a rămas în tăcere câteva clipe. Apoi s-a aplecat spre mine și a zis: „*Aș demisiona!*”

CUM SĂ GĂSEȘTI CERTITUDINEA ÎN VREMURI INCERTE

Ce ar trebui să faci atunci când până și o figură emblematică a economiei de anvergura lui Alan Greenspan este tentată să abandoneze lupta din exasperare, fiind incapabil să înțeleagă ce se petrece sau să anticipeze cum se va sfârși totul? Dacă *el* nu poate să-i dea de cap, oare cum ar putea oamenii simpli ca mine și ca tine să prezică ce se va întâmpla?

Dacă te simți stresat și derutat, te înțeleg. Dar hai să-ți dau o veste bună: există câțiva oameni care *chiar au* răspunsuri – câțiva oameni geniali din domeniul financiar care și-au dat seama cum să câștige bani atât în perioadele bune, cât și în cele proaste. După ce mi-am petrecut șapte ani luând interviuri acestor maestri ai jocului financiar, îți voi oferi răspunsurile, perspectivele și secretele lor ca să poți înțelege cum să câștigi chiar și în aceste perioade extrem de nesigure.

Și să-ți mai spun ceva: una dintre cele mai importante lecții pe care le-am învățat de la acești maestri ai banilor este că nu e nevoie să prezici viitorul pentru a ieși câștigător. Sădește această idee în mintea ta de om deștept pentru că este importantă. Cu adevărat importantă.

Iată ce *trebuie* să faci: trebuie să te concentrezi pe ceea ce *poți* controla, nu pe ceea ce nu poți. Nu poți să controlezi direcția în care se îndreaptă economia și nici dacă bursa se va aprecia sau deprecia. Dar asta nu contează! Câștigătorii jocului financiar știu că nici *ei* nu pot controla viitorul. Ei știu că de multe ori predicțiile lor vor fi eronate pentru că pur și simplu lumea este prea complexă și se schimbă prea repede pentru a putea să anticipeze viitorul. Dar, așa cum vei învăța din paginile care urmează, ei se concentrează cu atât de multă atenție pe ceea ce *pot* controla, încât vor prospera indiferent ce se va întâmpla cu economia sau cu piețele financiare. Și cu ajutorul cunoștințelor lor, vei prospera și tu.

Controlează ceea ce poți controla. Asta e șmecheria. Și această carte îți va arăta exact cum să faci asta. Mai presus de orice, odată ce termini cartea vei avea un plan strategic care îți oferă instrumentele care te vor ajuta să ai succes.

Știm cu toții că *nu* vom deveni de neclintit dacă doar ne mulțumim să visăm la asta, dacă ne mințim singuri, dacă gândim pozitiv și dacă nu mai facem nimic altceva sau dacă punem fotografiile cu mașini exotice pe „panourile noastre cu planuri de viitor.” Nu e suficient să crezi. Ai nevoie de ideile, de instrumentele, de înzes-trările, de expertiza și de *strategiile specifice* care îți vor conferi capacitatea de a obține prosperitate autentică și de durată. **Trebuie să înveți regulile jocului financiar, să afli cine sunt jucătorii, care sunt obiectivele lor, în ce măsură ai putea fi afectat și cum poți câștiga. Această cunoaștere te va elibera.**

Marele scop al al cărții de față este să-ți ofere această cunoaștere esențială. Îți va oferi un manual complet de reguli pentru succesul financiar, astfel încât nici tu, nici membrii familiei tale nu veți mai fi nevoiți să trăiți cu teamă și nesiguranță, ci vă veți putea bucura de călătorie cu o liniște sufletească autentică.

Mulți oameni nu se implică decât pe jumătate atunci când se pune problema vieții financiare și plătesc un preț enorm pentru asta. Dar nu pentru că nu le-ar păsa. Ci pentru că se împotmolesc, fiind copleșiți de stresul și de tensiunile vieții lor de zi cu zi. În plus, nu au o cunoaștere specializată în acest domeniu, așa că li se pare intimidant, derutant și copleșitor. Niciunui dintre noi nu-i place să depună efort în ceva care ne face să ne simțim incapabili și depășiți de situație! Atunci când oamenii sunt forțați să ia decizii financiare, de multe ori acționează sub impulsul fricii – și sunt mari șanse ca atunci când luăm o decizie fiindu-ne frică, ea să fie greșită.

Dar aici eu îmi iau angajamentul să fiu coach-ul tău, să te călăuzesc și să te ajut, ca să poți pune la punct un plan de acțiune care să te ducă din locul unde te afli în prezent în cel în care *vrei*

să ajungi. Poate că ești un membru al generației *baby boomer*⁴ care își face griji că nu mai poate obține siguranța financiară pentru că a pornit prea târziu la drum. Poate că ești un membru al generației Y care se gândește: „Am atât de multe datorii, încât nu voi reuși niciodată să scap de ele.“ Poate că ești un investitor experimentat aflat în căutarea unui avantaj ușor pentru a putea crea o moștenire de pe urma căreia să beneficieze generațiile viitoare. Oricine ești și în orice etapă a vieții te-ai afla, eu sunt aici pentru a-ți arăta că *există* o cale.

Dacă îți iei angajamentul să rămâi cu mine pe parcursul paginilor acestei cărți, îți promit că îți voi oferi informațiile și instrumentele de care ai nevoie pentru a face ceea ce îți propui. După ce vei asimila aceste informații și după ce îți vei pune planul la punct, probabil că vei avea nevoie doar de o oră sau două pe an pentru a menține lucrurile pe drumul cel bun.

Acest aspect al vieții tale presupune angajament. Dar dacă îți iei angajamentul să înțelegi și să valorifici ideile din această carte, recompensele vor fi incredibile. Cât de puternic și de încrezător te vei simți după ce vei afla regulile care guvernează lumea financiară? Având informațiile respective, *măiestria* respectivă, poți să iei decizii financiare inteligente care se bazează pe o înțelegere autentică. Și deciziile sunt puterea supremă. **Deciziile creează destinul.** Deciziile pe care le vei putea lua după citirea acestei cărți îți pot aduce un cu totul alt nivel de pace interioară, împlinire, confort și libertate financiară la care majoritatea oamenilor doar visează. Știu că pare o exagerare. Dar așa cum vei descoperi și singur, nu este deloc.

⁴ Sintagma este utilizată pentru a desemna oamenii născuți în perioada de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial până la finele anilor '60, în care s-a înregistrat o reală explozie a populației și a economiilor diverselor națiuni (în special în Statele Unite). (*n.red.*)

FĂ CUNOȘTINȚĂ CU MAEȘTRII BANILOR

Obsesia vieții mele este să ajut oamenii să-și creeze viața la care visează. Lucrul care îmi face cea mai mare plăcere este să le arăt cum să treacă de la durere la putere. Nu suport să-i văd pe ceilalți suferind pentru că știu ce înseamnă. Eu am fost foarte sărac în copilărie și în adolescență, am avut patru tați diferiți de-a lungul anilor și o mamă alcoolică. Am adormit de multe ori înfometat, fără să știu dacă a doua zi vom avea ceva de mâncare. Aveam atât de puțini bani, încât cumpăram tricouri cu 25 de cenți de la second hand și mergeam la școală în pantaloni raișiți marca Levi's care îmi erau cu 10 cm mai scurți. Ca să mă întrețin, lucram ca om de serviciu la două bănci pe timp de noapte, apoi mă întorceam acasă cu autobuzul și dormeam în jur de patru sau cinci ore înainte să mă târăsc înapoi la școală în fiecare dimineață.

Astăzi sunt binecuvântat și am succes financiar. Dar pot să-ți spun fără ocolișuri că nu voi uita niciodată cum a fost să trăiesc în starea aceea de neliniște constantă cu privire la viitor. Pe vremea aceea, eram prizonierul împrejurărilor mele și eram foarte nesigur. Așa că, atunci când am văzut ce au pățit oamenii în timpul crizei financiare din 2008-2009, nu am putut să le întorc spatele.

Ceea ce mă scotea din minți era că mare parte din acel dezastru economic a fost provocat de comportamentul nechibzuit al câtorva jucători nepriștici de pe Wall Street. Cu toate acestea, niciunul dintre cei puternici și privilegiați nu păreau să plătească vreun preț pentru durerea provocată. Nimeni nu a ajuns la pușcărie. Nimeni nu a abordat problemele sistematice care făcuseră economia să devină atât de vulnerabilă de la bun început. Nimeni nu părea să aibă grijă de oamenii de rând care duceau greul acestui haos financiar. Am văzut cum erau folosiți și abuzați în fiecare zi și nu am mai putut să îndur.

Aceste lucruri m-au determinat să-mi asum misiunea de a ajuta oamenii să obțină controlul asupra vieții lor financiare, încât să nu mai ajungă niciodată victimele pasive ale unui joc pe care

nu-l înțelegeau. Aveam un avantaj cheie: acces personal la mulți dintre giganții lumii financiare. M-a ajutat foarte mult faptul că am fost coach-ul lui Paul Tudor Jones, unul dintre cei mai mari traderi din toate timpurile. Paul, un filantrop extraordinar, un gânditor strălucit și un prieten drag, m-a ajutat deschizându-mi o mulțime de uși.

Pe parcursul a șapte ani, am intervievat peste 50 dintre maștrii universului financiar. S-ar putea ca numele lor să nu însemne nimic pentru tine. Dar în domeniul financiar, acești oameni au statut de vedetă și numele lor sunt recunoscute la fel ca numele unor celebrități ca LeBron James, Robert De Niro, Jay Z și Beyoncé!

Lista legendelor care au ajuns să-mi împărtășească părerile lor îi include pe Ray Dalio, cel mai bun manager din întreaga istorie a fondurilor speculative; Jack Bogle, fondatorul Vanguard și venerabilul pionier al fondurilor de indici; Mary Callahan Erdoes, care administrează active în valoare de 2,4 trilioane de dolari la JPMorgan Chase & Co.; T. Boone Pickens, mogulul miliardar din domeniul petrolului; Carl Icahn, cel mai formidabil investitor „activist“ din America; David Swensen, a cărui magie financiară a făcut din Yale una dintre cele mai bogate universități din lume; John Paulson, managerul unui fond speculativ care a câștigat personal 4,9 miliarde de dolari în 2010; și Warren Buffett, cel mai celebru investitor din toate timpurile.

Dacă nu cunoști aceste nume, nu ești singurul. În afara cazului în care lucrezi în domeniul financiar, probabil că ești mai informat cu privire la rezultatele echipei tale preferate de fotbal sau cu ce se află în căruciorul tău de cumpărături Net-a-Porter. Dar chiar o să vrei să afli câte ceva și despre acești titani financiari pentru că ei îți pot schimba viața cu adevărat.

În urma acelor cercetări a rezultat cartea mea colosală de 800 de pagini, *Banii: Stăpânește jocul*. Spre bucuria mea, a avut un succes fulgerător, ajungând pe primul loc în topul *New York Times* al celor mai vândute cărți de afaceri și s-a vândut în peste un milion de exemplare din momentul publicării sale în 2014. Cartea

s-a bucurat și de un spectru extraordinar de larg de declarații publice de susținere din partea elitei financiare. Carl Icahn, un om pe care nu-l convingi prea ușor să treacă de partea cuiva, declara: „Fiecare investitor va descoperi că această carte este extrem de interesantă și de edificatoare.“ Jack Bogle scria: „Această carte te va lumina și te va ajuta să înțelegi mai bine cum poți să stăpânești jocul banilor și, pe termen lung, cum să câștigi libertate financiară.“ Steve Forbes scria: „Dacă ar exista un Premiu Pulitzer pentru cărțile de investiții, această carte l-ar câștiga fără probleme.“

Mi-ar plăcea să cred că aceste aprecieri sunt o confirmare a geniului meu literar! Dar, în realitate, *Banii: Stăpânește jocul* reflectă generozitatea tuturor acelor giganți financiari care au discutat cu mine ore în șir și care mi-au împărtășit cunoștințele lor. Oricine își face timp să studieze și să aplice lucrurile pe care le-am aflat de la ei ar trebui să obțină recompense financiare uriașe care pot dura o viață.

Atunci, de ce-mi bat capul să scriu o *a doua* carte despre felul în care îți poți îndeplini ambițiile financiare? La urma urmei, există o mulțime de moduri mai ușoare și mai puțin solicitante în care aș putea să-mi petrec timpul decât scriind cărți. Cum ar fi, spre exemplu, să-mi vând organele interne pe piața neagră. Dar obiectivul meu este acela ca tu, cititorule, să devii mai puternic în timp ce ajut și milioanele de oameni care au căzut pradă uitării, și care au o nevoie disperată de ajutor.

Am donat tot profitul obținut de pe urma cărții *Banii: Stăpânește jocul* și voi face la fel și cu această carte, *De neclintit*, pentru a oferi mese gratuite celor înfometați prin parteneriatul meu cu Feeding America, cea mai eficientă organizație filantropică care se ocupă de hrănirea celor nevoiași. Până acum, dacă adunăm aceste cărți și donațiile personale suplimentare pe care le-am făcut în ultimii doi ani, am oferit peste 250 de milioane de mese gratuite familiilor nevoiașe. În următorii opt ani, intenționez ca în total să ajung la un miliard de mese. Dacă ții în mână această carte, ai contribuit și tu la cauza respectivă. Îți mulțumesc! Și

poți cumpăra liniștit exemplare pentru toți prietenii tăi și pentru toată familia!

În afara acestei misiuni, am trei motive urgente pentru a scrie *De neclintit*. În primul rând, vreau să ajung la cât mai mulți oameni cu puțință scriind o carte mică pe care să o poți citi în câteva seri sau într-un weekend. Dacă vrei să intri mai în detaliu, sper că vei citi și *Banii: Stăpânește jocul*, dar te înțeleg dacă acel monstru uriaș ți se pare intimidant. ***De neclintit a fost conceput ca un manual concis care conține toate faptele și strategiile esențiale de care ai nevoie pentru a-ți transforma viața financiară.***

Luând decizia de a scrie o carte de mici dimensiuni care poate fi citită repede și cu ușurință, obiectivul meu este să cresc probabilitatea ca tu nu numai să stăpânești la perfecție acest material, dar și să acționezi în virtutea lui. Oamenilor le place să repete că informația este putere. Dar adevărul este că ea nu este decât putere *potențială*. Știm amândoi că este inutilă dacă nu acționezi pe baza ei. Această carte îți oferă un plan de acțiune foarte eficient pe care îl poți pune imediat în aplicare – pentru că execuția e întotdeauna mai importantă decât cunoașterea.

Cel de-al doilea motiv pentru care am scris *De neclintit* este că în zilele noastre văd foarte multă frică în jurul meu. Cum ar putea oamenii ca mine și ca tine să ia decizii financiare inteligente și raționale dacă sunt copleșiți de teamă? Chiar dacă știi ce ai de făcut, teama te împiedică să acționezi. Mă preocupă faptul că vei lua măsuri greșite dacă ești temător, că îți vei face rău ție însuși și familiei tale în moduri pe care cred că le poți evita. Pas cu pas, această carte îți va oferi posibilitatea să te eliberezi sistematic de teama respectivă.

BABY, IT'S COLD OUTSIDE!⁵

În timp ce scriu aceste rânduri, bursa de valori s-a apreciat continuu timp de șapte ani și jumătate, ceea ce o face a doua cea mai lungă piață în creștere din istoria SUA. Există un sentiment foarte răspândit că trebuie să se producă o criză, că tot ce urcă trebuie să mai și coboare, că vin vremuri grele. S-ar putea ca piața să se fi răsturnat deja până vei ajunge să citești această carte. Dar, așa cum vom discuta în capitolul următor, adevărul este că nimeni – repet, *nimeni* – nu poate prezice cu exactitate direcția în care merg piețele financiare. Asta îi include și pe așa-ziii experți de la TV care vorbesc atât de elegant, pe acei economiști de pe Wall Street care poartă costume scumpe și pe toți ceilalți furnizori bine plătiți de poțiuni miraculoase.

Cu toții știm că vor veni vremuri grele și că acțiunile vor scădea din nou. Dar niciunul dintre noi nu știm nici *când* se va întâmpla asta, și nici cât de *aspre* vor fi. Asta înseamnă cumva că nu putem face nimic în această privință? În niciun caz. ***De neclintit îți va arăta cum se pregătesc maestrul din domeniul financiar – cum câștigă de pe urma anticipării perioadei grele, în loc să reacționeze pur și simplu la ea. Prin urmare, vei putea beneficia tocmai de pe urma acelor lucruri care îi afectează pe cei nepregătiți.*** Pune-ți următoarea întrebare: Atunci când va începe o furtună cu grindină, vrei să fii cel care rămâne blocat pe din-afară, înghețând în frigul năprasnic? Sau vrei să fii cel care s-a înfilit la căldură, lângă foc, rumenind bezele?

Hai să-ți dau un exemplu recent despre ce înseamnă să fii pregătit. În ianuarie 2016, bursa a înregistrat o scădere bruscă.

⁵ În traducere „E frig afară, dragul meu!”, este titlul unui cântec din filmul musical „Fiica lui Neptun” din 1949 – aici, referire la evoluțiile negative la nivelul activității economice. (*n.red.*)

În doar câteva zile, 2,3 trilioane de dolari s-au evaporat în eter. Pentru investitori, au fost cele mai rele zece zile ale începutului de an din istorie. Lumea intrase în panică, fiind absolut sigură că începuse Marea Criză. Dar Ray Dalio, cel mai de succes manager de fond speculativ din toate timpurile, făcuse un lucru neprețuit în *Banii: Stăpânește jocul*: îmi vorbise despre un portofoliu unic de investiții care putea să înflorească „în orice anotimp.“

În toiul acestei prăbușiri a pieței, Ray era la Davos, în Elveția, locul unde elita globală se reunește anual pentru a discuta situația din lume. El a apărut la TV, având pe fundal un munte acoperit de zăpadă, pentru a le explica oamenilor cum se pot apăra de această tulburare incredibilă. Sfatul lui? Oamenii ar trebui să cumpere un exemplar al cărții mele, *Banii: Stăpânește jocul*. „Tony Robbins a descris versiunea simplă a acestui portofoliu pentru orice tip de vreme,” a explicat el. „Lucrul acesta ar putea să le fie de folos oamenilor.“

Deci, ce s-ar fi întâmplat dacă ai fi urmat sfatul lui Ray și ai fi creat portofoliul pentru orice tip de vreme descris în cartea mea? În timp ce indicele bursier Standard & Poor (S&P) 500 (o listă cu primele cinci sute de companii din Statele Unite) s-a depreciat cu 10% în primele câteva zile ale lui 2016, tu ai fi realizat un mic *profit* (puțin sub 1%). Acest portofoliu nu-și dorește să fie unic și universal și nici nu este conceput pentru cele mai bune performanțe. Este proiectat pentru a asigura un drum mai lin celor care nu au curajul să își asume volatilitatea unui portofoliu cu un procent mai mare de acțiuni (care poate să ducă de asemenea și la profituri mai ridicate).

Dar ceea ce este cu adevărat uimitor este că, pe parcursul ultimilor 75 de ani, acest portofoliu pentru orice anotimp ar fi câștigat bani în 85% din timp. Asta înseamnă eficiența deținerii unei strategii potrivite – o strategie care vine direct de la unul dintre cei mai buni din lume.

FEREȘTE-TE DE RECHINI

Cel de-al treilea motiv pentru care scriu această carte este că vreau să-ți arăt cum să nu te lași mâncat de rechini. Așa cum vom discuta mai târziu, unul dintre cele mai mari obstacole din calea obținerii succesului financiar este faptul că e dificil să-ți dai seama în cine *poți* și în cine *nu poți* avea încredere.

Există o mulțime de oameni grozavi care lucrează în sectorul financiar – oameni care-și amintesc mereu când este ziua mamei lor, care sunt blânzi cu câinii și care au o igienă personală impecabilă. Dar ei nu sunt neapărat preocupați să acționeze în interesul *tău*. Majoritatea oamenilor care crezi că îți oferă „consiliere” financiară obiectivă sunt de fapt brokeri, chiar dacă ei utilizează alte titlaturi pentru a se descrie. Ei câștigă comisioane grase din vânzarea produselor, indiferent că este vorba de acțiuni, de obligațiuni, de fonduri mutuale, de conturi de pensie, de asigurări sau de orice alt lucru care îi va ajuta să achite costurile pentru următoarea excursie în Bahamas. După cum vei vedea în curând, doar un grup foarte mic de consultanți sunt *obligați prin lege* să pună interesele tale înaintea intereselor proprii.

După ce am scris *Banii: Stăpânește jocul*, mi-am dat seama încă o dată cât de ușor poți fi păcălit de Wall Street. Peter Mallouk, un planificator financiar acreditat și un avocat pentru care am un respect enorm, a stabilit să ne întâlnim pentru a-mi împărtăși „câteva informații cruciale,” în descrierea lui lapidară. **Revista de investiții Barron's l-a desemnat pe Peter și compania lui, Creative Planning, drept primul consultant financiar independent din America în 2013, 2014 și 2015, în vreme ce Forbes l-a desemnat cel mai bun consultant investițional din Statele Unite în 2016 (bazându-se pe o creștere de zece ani), iar CNBC a declarat că firma lui ocupă primul loc în domeniul administrării averii în SUA în 2014 și 2015.** Atunci când mă

contactează cineva cu expertiza și reputația lui Peter, știu că voi afla lucruri realmente valoroase.

Peter a luat special avionul din Kansas unde locuiește ca să ne întâlnim în Los Angeles, unde susțineam un eveniment numit „Unleash the Power Within“ („Descoperă forța din tine“). Acolo mi-a dezvăluit situația surprinzătoare, explicându-mi modul în care câțiva „consultanți“ financiari care își fac reclamă pretinzând că sunt absolut corecți, în realitate exploatează o zonă neclară din legislație pentru a vinde produse de pe urma cărora beneficiau ei înșiși. Susțineau că ar fi fiduciarari: o minoritate restrânsă de consultanți care sunt obligați prin lege să pună pe primul loc interesele clienților. În realitate, ei nu erau decât niște agenți comerciali lipsiți de scrupule care profitau de pe urma imaginii false pe care și-o creaseră. *De neclintit* îți va oferi toate informațiile de care ai nevoie pentru a te apăra de lupii care se îmbracă în blană de oaie. Un alt aspect la fel de important este că îți vom oferi instrumentele și criteriile care să te ajute să identifici consultanții cinștiți, care nu au conflicte de interese și care *chiar* vor pune interesul tău pe primul loc.

Acea întâlnire a pus bazele unei strânse prietenii cu Peter și a dus la colaborarea noastră, devenind coautorul acestei cărți. Nu ai putea găsi un ghid mai informat, mai onest și mai direct pentru această călătorie. El spune lucrurilor pe nume și cunoaște toate ascunzișurile!

Firma lui Peter, care gestionează active în valoare de 22 de miliarde de dolari, este unică. Numeroși miliardari au ceea ce se numește un „birou de familie“: o echipă internă care le oferă recomandări experimentate pe orice subiect, de la investiții și asigurare până la pregătirea impozitelor și planificarea financiară. Peter oferă exact același nivel de consultanță completă clienților cu active în valoare de 500 000 \$ sau mai mult: doctori, dentiști, avocați, proprietari de firme mici. Ei sunt motorul economiei americane și el este convins că merită la fel de multă grijă și atenție ca cei ultra-bogați.

Am fost atât de impresionat de viziunea lui Peter de a crea un „birou de familie pentru toți“, încât m-am alăturat consiliului director al Creative Planning, am devenit directorul departamentului de psihologie a investitorilor și am angajat firma să-mi administreze investițiile și planificarea financiară. După aceea, l-am abordat pe Peter cu o idee radicală: Ar fi dispus să creeze o divizie care oferă același tip de servicii complete clienților care se află la început de drum – cei care nu au mai mult de 100 000 \$ în active totale? Peter, care asemenea mie, vrea să ajute cât mai mulți oameni, a fost de acord.

Mă bucur să te informez că, dacă ai active investibile în valoare de 100 000 \$ sau mai mult, firma lui îți va oferi o analiză gratuită a portofoliului tău actual și îți va oferi feedback individualizat, adecvat obiectivelor tale. S-ar putea să decizi că preferi să te ocupi singur de finanțele tale. Dar dacă vreodată decizi că ar fi util să obții o a doua opinie de la o firmă de top din țară, ești binevenit să apelezi la Creative Planning, pe site-ul **www.getasecondopinion.com**.

DRUMUL PE CARE ÎL VOM PARCURGE

Înainte să trecem mai departe, vreau să-ți arăt rapid o hartă a drumului pe care îl vom parcurge, ca să poți vedea cum te vor ajuta capitolele care urmează. *De neclintit* este împărțită în patru secțiuni. Prima este Manualul tău de instrucțiuni pentru a deveni bogat și a avea succes pe plan financiar. De ce începem cu un manual de instrucțiuni? *Dacă nu știi regulile jocului, cum crezi că vei putea câștiga?*

Ceea ce ne trage înapoi pe mulți dintre noi este sentimentul că suntem depășiți de subiect. Și nu ne ajută nici faptul că lumea financiară pare să fie de o complexitate copleșitoare. Astăzi există peste 40 000 de acțiuni dintre care poți să alegi la nivel mondial, dintre care 3700 sunt pe diferite burse de valori americane. La sfârșitul lui 2015 existau peste 9500 de fonduri mutuale doar

În America, ceea ce înseamnă că numărul fondurilor este mult mai mare decât cel al acțiunilor! Nu e ridicol? La acestea, adună aproape 1600 de fonduri tranzacționate pe bursă și ai la dispoziție atât de multe opțiuni diferite de investiții, încât te ia amețea. Îți imaginezi cum ar fi să stai în fața unei tonete de înghețată și să ai de ales între 50 000 de arome?

Oamenii simpli ca mine și ca tine au nevoie de câteva reguli solide astfel încât să putem face ordine în acest haos. Așa cum vei descoperi în capitolul 3, una dintre cele mai simple, dar și cele mai importante reguli, este aceasta: taxele contează.

Marea majoritate a fondurilor mutuale sunt administrate activ, adică sunt conduse de oameni care încearcă să aleagă cele mai bune investiții în cel mai bun moment. Obiectivul lor este „să bată piața.” De exemplu, ei vor încerca să obțină rezultate mai bune decât un set de acțiuni de top care nu este administrat, cum ar fi indicele S&P 500, care este doar unul dintre numeroșii indici diferiți care urmăresc piețe specifice din întreaga lume. Dar diferența este că acele companii care administrate activ fondurile mutuale percep taxe mari pentru acest serviciu. Pare destul de corect, nu-i așa?

Problema este că majoritatea fondurilor se pricep foarte bine să perceapă taxe mari, dar se descurcă groaznic când vine vorba să aleagă investiții de succes. Un studiu a arătat că 96% dintre fondurile mutuale nu au reușit să bată piața pe parcursul unei perioade de 15 ani.⁶ Rezultatul? Plătești prea mult pentru o performanță mediocră. Este ca și cum ai plăti cât pentru un Ferrari, dar te-ai întoarce acasă de la dealerul auto cu un tractor rablagit și plin de noroi.

⁶ Robert Arnott, expert în domeniu și fondator al Research Affiliates, a studiat timp de 15 ani performanțele tuturor celor 203 fonduri mutuale administrate activ care aveau în administrare cel puțin 100 de milioane de dolari. (*n.aut.*)

FONDURILE SPECULATIVE *versus* FONDURILE MUTUALE
versus FONDURILE DE INDICI

Pentru cei nefamiliarizați, un fond speculativ este un fond privat care este accesibil doar investitorilor cu averi mari. Managerii au libertatea deplină de a paria pe ambele direcții ale pieței (apreciere sau depreciere). Ei percep comisioane substanțiale de administrare (de obicei, 2%) și rețin un procent din profituri (de obicei, 20% din profit îi revine managerului). Un fond mutual este un fond public accesibil tuturor. În majoritatea cazurilor, ele sunt administrate activ de o echipă care alcătuiește un portofoliu de acțiuni, obligațiuni sau alte tipuri de active și care tranzacționează continuu elementele portofoliului sperând să bată piața. Fondul de indici este tot un fond public, dar unul care nu are nevoie de niciun manager „activ”. Fondul deține pur și simplu toate acțiunile indicelui (spre exemplu, ar deține acțiuni la toate cele 500 de companii din indicele S&P 500).

Mai grav, taxele respective se acumulează masiv în timp. **Dacă plătești cu 1% în plus pe an, vei pierde venituri echivalente cu ce ai încasa pe durata a 10 ani de pensionare.**⁷ După ce îți vom arăta cum să eviți fondurile care taxează prea mult și care au performanțe mediocre, ai putea să economisești cu ușurință chiar și venituri pe 20 de ani.

Chiar dacă asta ar fi tot ce vei învăța din prima secțiune a cărții, acest lucru tot îți va schimba viitorul. Dar mai sunt și alte lucruri, multe altele. Așa cum am menționat mai devreme, îți vom arăta și modul în care poți să eviți comercianții care îți oferă „consultanță” de pe urma căreia profită ei și care este toxică pentru sănătatea ta financiară, dar și felul în care poți să găsești consilieri sofisticati care nu au conflicte de interese. Vorba proverbului:

⁷ Asta presupune doi investitori cu o investiție inițială de 100 000 \$, rentabilitate egală de 8% timp de 30 de ani dar cu taxe de 1% și, respectiv, 2%. Dacă presupunem că sumele retrase după ieșirea la pensie vor fi egale, investitorul care plătește taxe de 2% își va termina banii cu zece ani mai devreme. (*n.aut.*)

„Atunci când o persoană cu experiență întâlnește o persoană cu bani, persoana cu experiență se alege cu banii; iar persoana cu banii rămâne cu o experiență.“ **Îți vom arăta cum să te orientezi în acest joc, astfel încât să nu mai cazi niciodată victimă.**

Cea de-a doua secțiune din *De Neclintit* este un ghid de strategii financiare. Aceasta îți va arăta ce trebuie să faci pentru a-ți pune *chiar acum* în practică planul de acțiune. Cel mai important lucru, vei învăța „Cele patru principii fundamentale“: un set de principii simple, dar puternice, rezultate din interviurile mele cu peste cincizeci dintre cei mai mari investitori din lume. Chiar dacă ei au multe modalități diferite de a face bani, am observat că au în comun aceste principii fundamentale de luare a deciziilor. Am descoperit că cele patru principii fundamentale au avut un efect transformator asupra propriei mele vieți financiare și sunt nerăbdător să îți ofer și ție aceste cunoștințe.

După aceea, vei învăța să bați piața în scădere: cu alte cuvinte, să creezi un portofoliu diversificat astfel încât contul tău de zile negre să nu fie spulberat atunci când piața în scădere își va intra în cele din urmă în drepturi. ***De fapt, vei învăța să profiți foarte mult de pe urma oportunităților pe care le generează teama și tulburarea.*** Ceea ce majoritatea oamenilor nu înțeleg este că succesul investițiilor este în mare parte o chestiune de „alocare inteligentă a activelor“ – înseamnă să știi cu exactitate cât de mulți bani să investești în diferite clase de active cum sunt acțiunile, obligațiunile, imobiliarele, aurul și numerarul. Vestea grozavă este că vei învăța cum să faci asta de la maestrul banilor ca Ray Dalio, David Swensen și chiar Peter Mallouk, prietenul nostru.

Dacă știi deja câte ceva despre investiții, s-ar putea să te întrebi – așa cum m-a întrebat de curând un jurnalist specializat în finanțe: „Dar asta nu are legătură doar cu a cumpăra și a păstra fondurile de indici?“ Ei bine, Dalio, Swensen, Warren Buffett și Jack Bogle mi-au spus cu toții că indexarea este cea mai inteligen-

tă strategie pentru oamenii de rând.⁸ Unul dintre motive este că fondurile de indici sunt proiectate să egaleze rezultatele pieței. Dacă nu ești un superstar ca Warren sau Ray, vei avea mai mult de câștigat dacă obții acest rezultat al pieței în loc să încerci să bați piața – și, aproape sigur, să nu reușești. Un lucru și mai bun, fondurile de indici percep taxe minuscule, făcându-te să economisești o avere pe termen lung.

Totuși, chiar mi-aș dori ca lucrurile să fie atât de simple. Din postura unui om care a studiat comportamentul uman pe parcursul întregii vieți, îți pot spune atâta lucru: pentru majoritatea oamenilor este foarte greu să stea liniștiți și să rămână pe piață atunci când toate o iau razna. Obiceiul de a cumpăra acțiuni și de a le păstra pare să dispară. Dacă ai nervi de oțel ca Buffett și Bogle, asta e minunat. Dar dacă vrei să știi cum se comportă majoritatea oamenilor atunci când sunt stresați, aruncă un ochi pe studiul efectuat de Dalbar, una dintre firmele de cercetare de top din industria financiară.

Dalbar a dezvăluit enorma discrepanță dintre beneficiile *pieței* și beneficiile pe care oamenii le obțin *efectiv*. Spre exemplu, S&P 500 a obținut un rezultat mediu de 10,28 % din 1985 și până în 2015. În acest ritm, banii tăi s-ar dubla la fiecare șapte ani. Mulțumită puterii capitalizării, ai fi dat o lovitură mortală numai deținând un fond de indici care ar fi urmărit S&P 500 pe parcursul acelor 30 de ani. Să presupunem că ai fi investit 50 000 \$ în 1985. Cât ar fi ajuns să valoreze această investiție în 2015? Răspunsul: 941.613,61 \$. Exact. Aproape un milion de dolari!

Dar în timp ce piața a avut un rezultat de 10,28% pe an, Dalbar a descoperit că investitorii au câștigat în medie doar 3,66% pe an pe parcursul acestor trei decenii! În acest ritm,

⁸ Conform website-ului financiar Investopedia: „Managerii activi se bazează pe cercetarea analitică, pe prognoze și pe propria judecată și experiență atunci când iau decizii de investiții în legătură cu ce instrumente financiare să cumpere, să păstreze și să vândă. Opusul administrării active se numește administrare pasivă, cunoscută mai bine ca «indexare.»” (n.aut.)

suma ta de bani s-ar dubla la fiecare 20 de ani. Rezultatul? În loc să obții acea avere în valoare de un milion de dolari, ai fi ajuns să ai doar 146 996 \$.

Care este explicația pentru această diferență masivă a rezultatelor? Parțial, este vorba despre efectul dezastruos al taxelor excesive de administrare, al comisioanelor scandaloase de brokeraj și al altor costuri ascunse pe care le vom discuta în capitolul 3. Aceste cheltuieli funcționează ca o conductă de drenaj care îți reduce constant profitul – sunt echivalentul unui vampir nemilos care îți suge sângele în fiecare noapte în timp ce dormi.

Dar mai există și un alt vinovat: natura umană. Așa cum știm amândoi, suntem ființe emoționale care au darul de a face tâmpenii atunci când se află sub influența unor emoții cum ar fi teama sau lăcomia. După cum îmi spunea Burton Malkiel, celebrul economist de la Princeton University: „Emoțiile pun stăpânire pe noi, iar ca investitori, noi avem tendința să facem tâmpenii foarte mari.“ Spre exemplu, „avem tendința să aducem banii pe piață și să-i retragem exact în cel mai nepotrivit moment.“ Probabil că și tu cunoști oameni care s-au lăsat purtați de val în timpul pieței în scădere și care și-au asumat riscuri nechibzuite cu bani pe care nu-și permiteau să-i piardă. S-ar putea să cunoști și oameni care s-au speriat și care și-au vândut toate acțiunile în 2008, iar apoi au ratat câștigurile uriașe din momentul în care piața s-a redresat în 2009.

Am predat psihologia bogăției timp de aproape patru decenii. Așa că, în cea de a treia secțiune din *De neclintit*, îți voi arăta cum să-ți adaptezi comportamentul și să eviți greșelile obișnuite pe care le facem din cauza emoțiilor. De ce este atât de important acest lucru? Pentru că nu poți pune în aplicare strategiile câștigătoare din această carte dacă nu înveți să „reduci la tăcere inamicul interior.“

Apoi, vom răspunde împreună la acele întrebări care sunt probabil esențiale. Ce urmărești *de fapt*? Cum ajungi la nivelul suprem de fericire pe care ți-l dorești în viața ta? **Chiar alergi**

după bani sau după sentimentele pe care crezi că ți le pot aduce banii? Mulți dintre noi credem – sau ne imaginăm – că banii ne vor face să ne simțim în cele din urmă liberi, în siguranță, entuziasmați, energici, vii și plini de bucurie. Dar adevărul este că poți ajunge la această stare frumoasă *chiar acum*, oricare ar fi nivelul tău de bogăție materială. Așa că de ce să aștepti pentru a fi fericit?

În cele din urmă, în anexă, am inclus o hartă neprețuită pe care să o utilizezi împreună cu avocatul și consultantii tăi financiari. Aceste patru liste de verificare te vor călăuzi în încercarea de a-ți proteja activele, de a-ți clădi moștenirea financiară și de a obține câteva garanții în fața necunoscutului. În plus, vei descoperi și mai multe modalități de a economisi bani reducând impozitele!

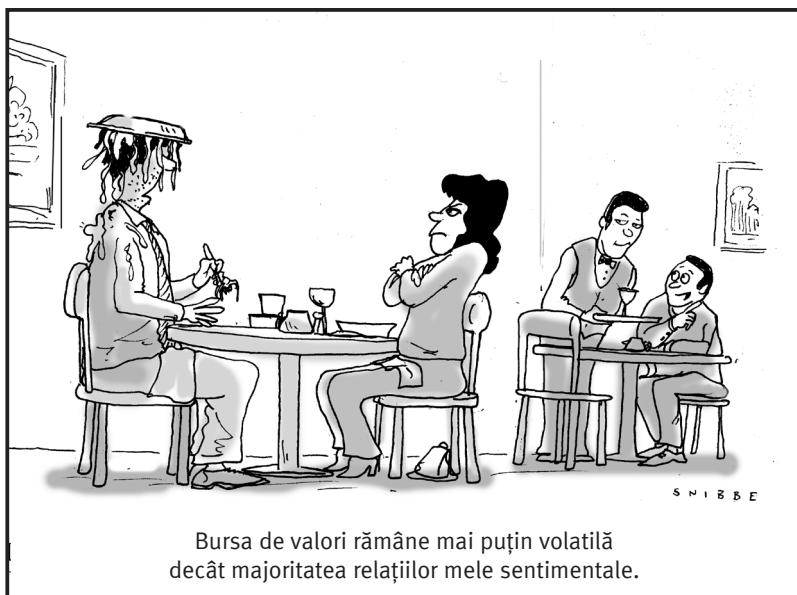
ȘARPELE ȘI FRÂNGHIA

Dar mai întâi vreau să-ți vorbesc chiar despre următorul capitol, pentru că sunt convins că-ți va transforma viața financiară. De fapt, chiar dacă citești *numai* capitolul 2 și ignori tot restul cărții, vei fi pregătit să obții niște recompense uimitoare!

Așa cum am menționat mai devreme, această perioadă este marcată de o incertitudine colosală pentru majoritatea oamenilor. Economia globală continuă să avanseze lent după toți acești ani. Salariile clasei de mijloc au stagnat timp de mai multe decenii. Tehnologia perturbă atât de multe industrii, încât nici măcar nu știm ce locuri de muncă vor exista în viitor. Și mai este și acel sentiment sâcâitor că scăderea pieței se lasă prea mult așteptată după atâția ani în care profiturile au fost consistente. Nu știi care este părerea ta, dar toată această incertitudine face ca mulți oameni să fie temători – și asta îi împiedică să-și creeze o avere investind pe piețele financiare și să devină proprietari ai economiei pe termen lung, depășind statutul de simpli consumatori.

Următorul capitol este antidotul acestei temeri. Îți vom prezenta pe rând șapte împrejurări specifice care te vor ajuta să

înțelegi modul în care funcționează piața și tiparele economice și emoționale care o pun în mișcare. Vei afla că prăbușirile și corecțiile au loc cu o regularitate surprinzătoare, dar că nu sunt niciodată *de durată*. Cei mai buni investitori anticipează această volatilitate – aceste suișuri și coborâșuri dramatice – și o folosesc în avantajul lor. **După ce vei înțelege aceste tipare, vei putea să acționezi fără teamă, nu pentru că vei nega existența temerilor, ci pentru că ai cunoștințele necesare și o minte limpede care îți permit să iei deciziile potrivite.**

Asta îmi aduce aminte de o veche povestioară pe care s-ar putea să ți-o amintești, despre un călugăr budist care merge spre casă noaptea, pe un drum de țară. La un moment zărește în mijlocul drumului un șarpe veninos, se panichează și o ia la fugă în direcția opusă. A doua zi de dimineață, revine în locul cu pricina. Dar acum, la lumina zilei, își dă seama că șarpele încolăcit care-i ieșise-n cale fusese doar o bucată inofensivă de frânghie.

Capitolul 2 îți va arăta că anxietatea ta este la fel de neînte-meiată – că șarpele de care te temi este de fapt doar o bucată de frânghie. De ce contează atât de mult? **Pentru că nu poți câștiga acest joc dacă nu ai tăria emoțională de a intra în el și de a rămâne pe termen lung.** După ce-ți vei da seama că nu există niciun șarpe în calea ta, vei putea pași calm și încrezător pe drumul care duce spre libertatea financiară.

Ești pregătit? Atunci să începem!

APLICAȚIA MOBILĂ ȘI PODCASTUL

Există câteva resurse suplimentare care îți pot accelera călătoria. Prima, am creat o aplicație mobilă care conține video-uri, instrumente de planificare și un calculator personalizat care te vor ajuta să descoperi cât de mult trebuie să acumulezi pentru a ajunge la diferite niveluri de siguranță și de libertate financiară. A doua este podcastul *De neclintit*. Eu și Peter Mallouk am înregistrat o serie de conversații scurte în jurul principiilor care te vor ajuta să devii De neclintit.

www.Unshakeable.com

CAPITOLUL 2

VIN VREMURI GRELE ...
DAR CÂND?

*Cu aceste șapte informații vei scăpa de teama
de corecții și prăbușiri*

Dacă vrei să câștigi bani din acțiuni, este esențial
să nu-ți fie teamă să-ți retragi banii.

– PETER LYNCH, care a reușit un profit anual de
29% ca manager legendar al Fidelity Investments

Puterea. Capacitatea de a modela și de a influența circumstanțele vieții. Combustibilul necesar pentru obținerea unor rezultate extraordinare. De unde vine? Ce face ca o persoană să fie puternică? Ce anume creează putere în viața ta?

Pe vremea când oamenii trăiau ca vânători-culegători, noi nu aveam niciun fel de putere. Eram la mila naturii. Puteam fi sfâșiați de prădători violenți sau distruși de vremea aspră de fiecare dată când ne aventuram în sălbăticie pentru a vâna sau pentru a căuta de mâncare. Și nu găseam întotdeauna mâncare. **Dar treptat, pe parcursul mai multor mii de ani, am dezvoltat o deprindere de neprețuit: am învățat să recunoaștem – și să utilizăm – tiparele.**

În primul rând, am observat regularitatea anotimpurilor. Și am învățat să profităm de pe urma lor plantând grânele la momentul

potrivit. Această capacitate a făcut să trecem de la o perioadă de lipsuri la una de abundență – la un mod de trai în care comunitățile și, eventual, orașele și civilizațiile puteau prospera. Capacitatea noastră de a recunoaște tiparele a schimbat la propriu traiectoria istoriei umane.

Pe parcurs, am mai învățat o lecție importantă: nu suntem recompensați dacă facem ceea ce trebuie la momentul nepotrivit. Dacă semeni iarna, vei avea de suferit, indiferent cât de mult muncești. Dacă vrem să supraviețuim și să prosperăm, atâtu, cât și eu, trebuie să facem ceea ce trebuie, la momentul potrivit.

Capacitatea noastră de a recunoaște regularitățile este, în același timp, principala abilitate care ne poate înzestra cu puterea de a obține prosperitatea financiară. Odată ce recunoști tiparele de pe piețele financiare, te poți adapta la ele, le poți utiliza și poți profita de pe urma lor. Capitolul de față îți va oferi această putere.

Majoritatea investitorilor nu reușesc să profite de
puterea incredibilă a capitalizării – puterea multiplicatoare
a creșterii înmulțite cu creșterea.

– BURTON MALKIEL

Înainte de a intra în miezul acestui capitol, să ne oprim puțin pentru a discuta despre un concept fundamental pe care sunt sigur că deja îl cunoști, dar pe care trebuie să-l utilizăm și să-l maximizăm pentru a crea o avere durabilă.

Prima regularitate pe care trebuie să o recunoaștem este că avem la dispoziția noastră o modalitate miraculos de puternică de a crea avere – cea pe care a valorificat-o Warren Buffett pentru a acumula o avere care a ajuns acum la 65 de miliarde de dolari. **Care este secretul lui? E simplu, spune Buffett: „Averea mea provine dintr-o combinație de gene norocoase, faptul că trăiesc în America și din capitalizarea dobânzii.”**

Nu pot să garantez în privința genelor tale, deși presupun că sunt destul de bune! Dar ce știi *cu certitudine* este că fenomenul capitalizării este o forță care te poate catapulta într-o viață în care ai libertate financiară totală. Desigur, cu toții știm ce înseamnă capitalizarea, însă merită să ne amintim cât de puternică poate fi atunci când înțelegem cu adevărat cum să o folosim în avantajul nostru. De fapt, capacitatea noastră de a recunoaște și de a utiliza puterea capitalizării este echivalentul revoluționar al descoperirii strămoșilor noștri că pot să producă recolte bogate semănând semințele la momentul potrivit!

Să ilustrăm puterea capitalizării cu un exemplu simplu, dar șocant. Doi prieteni, Joe și Bob, se hotărăsc să investească 300 \$ pe lună. Joe începe să facă asta de la vârsta de 19 ani, continuă timp de opt ani și apoi, la vârsta de 27 de ani, nu mai pune bani deoparte. În total el a pus deoparte 28 800 \$.

Apoi banii lui Joe se înmulțesc cu o dobândă compusă de 10% pe an (care ar reprezenta aproximativ randamentul istoric al bursei de valori a SUA pe parcursul ultimului secol). **Câți bani strânge până ajunge să iasă la pensie, la vârsta de 65 de ani? Răspuns: 1 863 287 \$. Cu alte cuvinte, acea investiție modestă de 28 800 \$ s-a multiplicat ajungând la aproape două milioane de dolari! Destul de uimitor, nu?**

Prietenul lui, Bob, are un început mai lent. El începe să investească exact aceeași sumă – 300 \$ pe lună – dar face asta abia la vârsta de 27 de ani. Cu toate acestea, este un tip disciplinat și continuă să investească 300 \$ în fiecare lună până la vârsta de 65 de ani – pe o perioadă de 39 de ani. Banii lui se înmulțesc și ei cu o dobândă compusă de 10% pe an. Rezultatul? Când iese la pensie la 65 de ani, are un cont de economii de 1 589 733 \$.

Să ne gândim o clipă la asta. Bob a investit în total 140 000 \$, aproape de cinci ori mai mult decât cei 28 800 \$ investiți de Joe. Cu toate acestea, Joe s-a ales cu 273 554 \$ în plus. Exact: Joe ajunge să fie mai bogat decât Bob în pofida faptului că nu a mai investit niciun șfanț după vârsta de 27 de ani!

Care poate fi explicația pentru succesul incredibil al lui Joe? Simplu. *Datorită faptului că a început mai din timp, capitalizarea dobânzii pe care o câștigă investiția lui îi aduce mai multă valoare în cont decât ar fi putut aduce el vreodată.* Când ajunge la vârsta de 53 de ani, dobânda capitalizată din contul lui îi adaugă la sold câte 60 000 \$ anual. Când ajunge la 60 de ani, banii din cont i se înmulțesc cu peste 100 000 \$ pe an! Toate acestea fără să mai contribuie cu vreun bănuț. Profitul total realizat de banii lui Bob este de 1032%, pe când profitul lui Joe ajunge la spectaculoasa valoare de 6370%.

Acum, să ne închipuim pentru o clipă că Joe *nu* a renunțat să investească la vârsta de 27 de ani. În schimb, la fel ca Bob, el a continuat să depună câte 300 \$ pe lună până la vârsta de 65 de ani. Rezultatul: a ajuns să aibă economii în valoare de 3 453 020 \$! Altfel spus, el are cu 1,86 milioane de dolari mai mult decât Bob pentru că a început să investească cu 8 ani mai devreme.

În asta constă puterea incredibilă a capitalizării. În timp, această forță poate transforma o sumă modestă de bani într-o avere colosală.

Dar știi ce este uimitor? Majoritatea oamenilor nu profită de acest secret care este foarte accesibil; de acest miracol creator de bogăție care se află chiar acolo sub ochii lor. În loc de asta, ei continuă să creadă că pot deveni bogați *câștigând bani prin muncă*. Această convingere conform căreia vei obține libertatea financiară dacă venitul pe care îl câștigi este suficient de mare, este o percepție eronată foarte răspândită.

Adevărul este că lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Cu toții am citit articole despre starurile din filme, despre muzicieni și despre atleti care au câștigat sume incredibile de bani dar care au dat faliment pentru că n-au știut cum să-și *investească* veniturile. După o serie de investiții groaznice, rapperul 50 Cent s-a declarat falit – în ciuda faptului că la un moment dat avusese o avere netă de 155 de milioane de dolari. În perioada de apogeu a popularității sale, actrița Kim Basinger câștiga peste 10 milioane

de dolari din fiecare film. Dar și ea a ajuns în cele din urmă să se declare falită. Chiar și regele muzicii pop, Michael Jackson, despre care se spune că ar fi semnat un contract de înregistrări în valoare de 1 miliard de dolari și că ar fi vândut peste 750 de milioane de discuri, se presupune că fi avut datorii de peste 300 de milioane de dolari atunci când a murit în 2009.

Suma investită:	300\$/lună (3600 \$ anual) care crește cu 10%				
3600	Vârsta	Joe	Sumă	Bob	Sumă
Randament:	19	3.600	3.960	-	-
10%	20	3.600	8.316	-	-
	21	3.600	13.108	-	-
	22	3.600	18.378	-	-
	23	3.600	24.176	-	-
	24	3.600	30.554	-	-
	25	3.600	37.569	-	-
	26	3.600	45.286	-	-
	27	-	49.815	3.600	3.960
	28	-	54.796	3.600	8.316
	29	-	60.276	3.600	13.108
	30	-	66.303	3.600	18.378
	31	-	72.934	3.600	24.176
	32	-	80.227	3.600	30.554
	33	-	88.250	3.600	37.569
	34	-	97.075	3.600	45.286
	35	-	106.782	3.600	53.775
	36	-	117.461	3.600	63.112
	37	-	129.207	3.600	73.383
	38	-	142.127	3.600	84.682
	39	-	156.340	3.600	97.110
	40	-	171.974	3.600	110.781
	41	-	189.171	3.600	125.819
	42	-	208.088	3.600	142.361
	43	-	228.897	3.600	160.557
	44	-	251.787	3.600	180.573
	45	-	276.966	3.600	202.590
	46	-	304.662	3.600	226.809
	47	-	335.129	3.600	253.450
	48	-	368.641	3.600	282.755
	49	-	405.506	3.600	314.990
	50	-	446.056	3.600	350.449
	51	-	490.662	3.600	389.454
	52	-	539.728	3.600	432.360
	53	-	593.701	3.600	479.556
	54	-	653.071	3.600	531.471
	55	-	718.378	3.600	588.578
	56	-	790.216	3.600	651.396
	57	-	869.237	3.600	720.496
	58	-	956.161	3.600	796.506
	59	-	1.051.777	3.600	880.116
	60	-	1.156.955	3.600	972.088
	61	-	1.272.650	3.600	1.073.256
	62	-	1.399.915	3.600	1.184.542
	63	-	1.539.907	3.600	1.306.956
	64	-	1.693.897	3.600	1.441.612
	65	-	\$1.863.287	3.600	1.589.733
	Avantajul de a investi din timp		\$273.554		

Sau, ceva mai recent, s-ar părea că Johnny Depp – unul dintre cei mai bine plătiți actori de la Hollywood, care în ultimii 30 de ani a câștigat peste 650 de milioane de dolari de pe urma unor filme de mare succes ca *Pirații din Caraibe* și ca reprezentant al unor branduri de lux ca Dior – are serioase probleme financiare. Chiar dacă el susține că de vină ar fi administratorii lui care au gestionat prost averea, aceștia din urmă arată cu degetul spre cheltuielile lui extravagante. Potrivit administratorilor lui, Depp cheltuia 30 000 \$ pe lună pe vinuri și a plătit chiar 3 milioane \$ pentru a împrăști cenușa lui Hunter S. Thompson cu tun făcut la comandă. Nimeni n-ar fi capabil să inventeze așa ceva!

Ce putem învăța de aici? Nu îți vei câștiga niciodată libertatea financiară cu banii pe care îi obții *muncind*. Adevărata cale de a deveni bogat este să pui deoparte un procent din banii tăi și să îi investești, astfel încât să acumuleze dobândă pe parcursul mai multor ani. Așa te îmbogățești în timp ce dormi. Astfel, banii devin sclavii tăi în loc ca tu să fii sclavul banilor. Astfel obții adevărata libertate financiară.

Probabil că acum deja te întreb: „Da, dar cât de mulți bani trebuie să pun deoparte pentru a-mi atinge obiectivele financiare?” Asta este o întrebare grozavă! După cum am spus deja, pentru a te ajuta să găsești un răspuns, noi am dezvoltat o aplicație mobilă pe care o poți utiliza pentru a determina cu exactitate cât va trebui să economisești și să investești. O găsești la www.unshakeable.com

Fiecare dintre noi avem o situație unică, așa că-ți recomand să stabilești o întâlnire cu un consultant financiar cu care să discuți despre obiectivele tale specifice și despre felul în care le poți atinge. Dar vreau să te avertizez, majoritatea consultanților subestimează extrem de mult sumele de care vei avea nevoie pentru a ajunge asigurat, independent sau liber din punct de vedere financiar. Câțiva dintre ei spun că ar trebui să ai un cont de economii care să fie de zece ori mai mare decât suma pe care o câștigi acum. Alții, care sunt ceva mai realiști, susțin că vei avea nevoie de cincisprezece ori mai mult. Cu alte cuvinte, dacă câștigi

100 000 \$, ai avea nevoie de 1,5 milioane de dolari. Dacă câștigi 200 000 \$, ai avea nevoie de 3 milioane de dolari. Înțelege ideea.

În realitate, cifra spre care ar trebui să țintești de fapt ar fi de 20 de ori venitul tău. Așa că, dacă în momentul de față câștigi 100 000 \$, vei avea nevoie de 2 milioane de dolari. S-ar putea să ți se pară mult, dar amintește-ți că amicul nostru Joe a reușit să facă asta pornind la drum cu doar 28 000 \$ și așa paria că tu vei putea să investești mult mai mult de atât pe parcursul următorilor ani.

Poți citi mai pe larg despre asta în *Banii: Stăpânește jocul*, care are o întreagă secțiune pe acest subiect. Așa cum explic acolo, se întâmplă adesea să te simți copleșit atunci când privești la o cifră atât de mare ca aceasta. Dar ești mai puțin intimidat când pornești la drum cu o țintă mai ușoară. Spre exemplu, poate că obiectivul tău principal este siguranța financiară – nu independența totală. **Cum te-ai simți dacă ai putea acoperi costul ipotecii tale, costul alimentelor, costul utilităților, al transportului și al asigurării, toate acestea fără să mai muncești vreodată? Te-ai simți grozav, nu? Vestea bună este că de obicei această sumă este cu 40% mai mică decât independența financiară supremă, când toate lucrurile de care ai nevoie sunt acoperite, așa că poți ajunge mai repede la ea. După ce vei fi atins ținta respectivă, vei avea așa un avânt, încât cifra cea mare nu ți se va mai părea atât de exagerată.**

Dar cum vei ajunge acolo? Pentru început, trebuie să economisești și să investești – să devii proprietar, să nu rămâi un simplu consumator. Plătește-te pe tine mai întâi, reținând un procent din venitul tău și făcând ca acesta să fie dedus automat din salariul sau contul tău bancar. **Acesta va crea propriul Fond al Libertății: sursa unui venit pe viață care îți va permite să nu mai fii nevoit să muncești niciodată.** Bănuiesc că deja faci asta. Dar poate că a venit momentul să-ți acorzi singur o mărire: mărește suma pe care o economisești de la 10% din venitul tău la 15%, sau de la 15% la 20%.

Pentru unii oameni, 10% s-ar putea să pară o sumă imposibilă în acest moment. Poate că ești într-o etapă a vieții tale în care te confrunți cu împrumuturi studențești sau în care ai obligații majore față de familia ta sau poate că ai o afacere. Indiferent de situația în care te afli, trebuie să faci primul pas și să treci la treabă. Există o metodă a cărei eficiență este dovedită și care se numește „Economisește mai mult de mâine“ pe care am descris-o în detaliu în capitolul 1.3 din *Banii: Stăpânește jocul*. Începi prin a economisi doar 3% și continuă să faci asta treptat, ajungând de-a lungul timpului la 15% sau la 20%.

Acum că i-ai economisit, unde vei investi pentru a avea rentabilitate maximă astfel încât să-ți atingi mai repede obiectivul?

Cel mai bun loc în care îți poți înmulți banii cu ajutorul dobânzii capitalizate de-a lungul a mai mulți ani este bursa de valori. În capitolul 6 vom discuta despre cât este de important să assemblezi un portofoliu diversificat care include alte active. Dar, pentru moment, ne vom concentra atenția asupra bursei de valori. De ce? Pentru că ea reprezintă un sol incredibil de fertil! La fel ca strămoșii noștri, trebuie să semănăm semințele acolo unde putem obține cea mai bogată recoltă.

UNDE AR TREBUI SĂ-MI PLASEZ BANII?

Așa cum știm amândoi, bursa a îmbogățit milioane de oameni. Pe parcursul ultimilor 200 de ani, în ciuda multor suișuri și coborâșuri, aceasta a fost *cel mai bun* loc în care investitorii pe termen lung puteau să obțină avere.⁹ Dar trebuie să înțelegi tiparele pieței. Trebuie să-i înțelegi anotimpurile. Cu asta se ocupă acest capitol.

Care este cel mai des întâlnită întrebare din domeniul financiar, de care toată lumea este preocupată în ziua de azi? Din expe-

⁹ Pentru mai multe informații, vezi graficul economistului Robert Schiller, laureat al Premiului Nobel, de la pagina 406 din ediția în lb. română a volumului *Banii: Stăpânește jocul*. (n.aut.)

riența mea, cu toții ne dorim răspunsuri la aceeași întrebare: „Unde ar trebui să-mi investesc banii?”

Aceasta a devenit cea mai importantă întrebare din ultimul timp pentru că niciun răspuns nu pare atractiv. Într-o perioadă în care ratele dobânzilor s-au comprimat, nu câștigi nimic dacă îți păstrezi banii într-un cont de economii. Dacă cumperi o obligațiune de foarte bună calitate (spre exemplu, dacă împrumuți bani guvernului elvețian sau celui japonez), vei câștiga o sumă *extrem* de insignifiantă! Există o glumă care spune că investițiile tradiționale sigure ca acestea ne oferă acum „riscuri fără niciun beneficiu” în loc de „beneficii fără niciun risc!”

Cum rămâne cu acțiunile? Sute de miliarde de dolari de pe tot globul au intrat în bursa de valori a SUA, pe care mulți oameni o consideră un refugiu relativ sigur într-o lume nesigură. Dar asta a generat și mai multă incertitudine pentru că prețurile acțiunilor americane – și valorile lor estimate – au crescut în ultimii șapte ani și jumătate, alimentând temerile conform cărora piața se îndreaptă în mod sigur spre o prăbușire. Chiar și cei care s-au descurcat bine pe această piață în creștere sunt îngrijorați că toată povestea se va încheia printr-un faliment; că nu există nimic care să o susțină în afară de băncile centrale și de politicile lor nebunești!

Și atunci, ce ar trebui să faci? Să te pregătești pentru o cădere a bursei vânzând tot și fugind să te ascunzi în munți? Să-ți păstrezi toți banii în numerar (fără a câștiga nimic de pe urma lor) și să aștepti până când piața se prăbușește pentru a putea cumpăra la prețuri reduse? Dar cât de mult poți aștepta? Cum rămâne cu toți acei bieți oameni care au așteptat deja ani la rând și care au ratat toata piața în creștere? Sau ar trebui cumva să rămâi pe piață, să stai nemișcat, să închizi ochii și să te pregătești de impact stând cu capul între genunchi? Eu ți-am spus: niciuna dintre aceste opțiuni nu pare chiar atât de atractivă!

Așa cum știi, oamenii întâmpină dificultăți atunci când se confruntă cu incertitudinea. Și atunci, cum ar trebui să luăm decizii